

LEVEN

=

DUUR

**Een kosten-noodplan voor Nederland
door Frans Timmermans**

Een kosten-noodplan voor Nederland

februari 2025

Inleiding

De meesten van ons delen dezelfde dromen. Die dromen gaan over een baan waar je trots op kunt zijn en waarmee je vooruit kunt komen. Over een fijne en betaalbare woning, waar je je thuis voelt. Over een mooie toekomst voor je kinderen en kleinkinderen.

Onze dromen gaan vaak niet over onze portemonnee, maar onze zorgen des te vaker. Veel mensen zijn al lange tijd meer bezig met rondkomen, dan met vooruitkomen in het leven. Iedere dag opnieuw merken we dat het dagelijks leven duurder is geworden. Bijvoorbeeld als we een nieuw energiecontract moeten afsluiten, als we de huur overmaken, of als we onze boodschappen afrekenen bij de kassa. In 2024 had één op de drie huishoudens moeite met rondkomen, volgens het NIBUD.¹ Het Rode Kruis deelt zelfs voedselbonnen uit aan mensen die niet genoeg geld hebben voor boodschappen, maar te veel verdienen voor de voedselbank.² Hulporganisaties als kledingbanken, voedselbanken en speelgoedbanken zien dat steeds meer mensen aankloppen voor hulp.³

De stijgende prijzen vergroten de verdeeldheid in ons land, op een moment dat we ons dat niet kunnen veroorloven. Ongecontroleerde prijsstijgingen van wonen, energie en boodschappen ondermijnen ons zelfvertrouwen, het vertrouwen in elkaar, en het vertrouwen in de politiek. Nu de wereld soms in brand lijkt te staan is wantrouwen en onzekerheid funest. De komende jaren komen landen in Europa voor moeilijke keuzes te staan. Alleen als we verenigd blijven, kunnen we de keuzes maken die nodig zijn om te investeren in onze veiligheid en versterking van onze economie.

Met alle uitdagingen die op ons afkomen, verdienen mensen het vertrouwen dat de politiek bescherming biedt in moeilijke tijden. En dat vertrouwen kunnen we alleen bieden als we het stuur van de samenleving weer in handen nemen. De prijsstijgingen mogen ons niet zomaar overkomen, we moeten er weer wat aan durven doen.

Wat is er aan de hand?

Als we goed kijken, dan zien we dat er iets bijzonders aan de hand is. In Nederland stijgen de prijzen harder dan in andere EU-landen. De stijgende prijzen worden veroorzaakt door scheefgroei in onze economie, en door oneerlijke politieke keuzes.

De afgelopen jaren stegen de prijzen, maar bleven de lonen achter. Multinationals maakten handig gebruik van de crisis en verhoogden de prijzen extra in het belang van hun aandeelhouders. In Nederland stegen de winstmarges van bedrijven zelfs harder dan in andere EU-landen. Het

¹ NIBUD (2024) Geldzaken in de praktijk

² Rode Kruis (2024) Al 1 miljoen boodschappenkaarten uitgedeeld, maar dat is geen reden tot feest.

³ Nu.nl (11 oktober 2024) Voedselbanken en speelgoedbanken zien meer ouders die niet rondkomen

moederbedrijf van koffiemark Douwe Egberts boekte bijvoorbeeld een recordwinst, vooral dankzij prijsverhogingen. De lonen van werknemers stegen juist minder hard.⁴ Werknemers die hun boterham verdienen met arbeid zijn slechter af, aandeelhouders die leven van rendement juist beter. De kloof tussen lonen en winsten is groter geworden: een steeds groter deel van onze welvaart komt terecht bij aandeelhouders, ten koste van werkenden. Dat zegt zelfs de regering, ook al weigert die er iets aan te doen.⁵ Daardoor staat het besteedbaar inkomen van huishoudens stil.⁶ Ook al werd ons land rijker, werknemers merkten daar maar weinig van in hun portemonnee.

Met acties heeft de vakbeweging loonsverhogingen afgedwongen. Maar werknemers zijn nog steeds slechter af dan in 2021.⁷ Volgens economen hebben werknemers een loonachterstand opgelopen, die ook de komende jaren niet wordt goedge maakt.⁸ Terecht vraagt de vakbeweging om loonstijgingen om die loonachterstand in te lopen. Daar is ook alle ruimte voor, want gelukkig blijft er weinig over van de bewering dat hogere lonen ook direct tot hogere prijzen leiden, een bewering die je vaak ter rechterzijde hoort.⁸

Ook politieke keuzes hebben bijgedragen aan de stijgende prijzen. De regering wil de btw met 2,3 miljard euro verhogen, en kijkt daarbij ook naar het duurder maken van shampoo, tandpasta, wcpapier en andere dagelijkse boodschappen. Dat plan kost een gemiddeld gezin maar liefst 288 euro per jaar.⁹ En rechtse partijen stemden in met de hoogste huurverhoging in 30 jaar tijd, waardoor sommige huurders tot wel duizend euro per jaar extra kwijt zijn. Volgens economen zorgen de huurstijging en de btw-verhoging ervoor dat de prijzen in Nederland harder stijgen dan in andere landen.¹¹

Bovendien gaat er achter de hoge inflatie een enorme ongelijkheid schuil. Niet iedereen wordt even hard getroffen door inflatie. Met name lage en middeninkomens, die een groter deel van hun besteedbaar inkomen kwijt zijn aan basisbehoeftes zoals de huur en energie, krijgen de rekening gepresenteerd. Dat zien politici niet in de koopkrachtplaatjes, maar het is wel wat mensen dagelijks merken.

Een achterhaald recept

Over de hele wereld verloren linkse én rechtse regeringen het vertrouwen van hun kiezers doordat zij te weinig deden om mensen te beschermen tegen hoge prijzen. Dat zagen we ook in Nederland tijdens de energiecrisis. Waar de politiek tijdens de coronacrisis daadkracht toonde om banen en inkomens veilig te stellen, bleef diezelfde daadkracht aanvankelijk uit toen de energieprijzen hard begonnen te stijgen. De steunpakketten die werden afgekondigd kwamen vaak te laat, en werden

⁴ ESB (2024) Niet de lonen maar de winsten verklaren relatief hoge inflatie in Nederland

⁵ Miljoenennota 2025, p. 22

⁶ Rabobank (2018) Besteedbaar inkomen van huishoudens staat al bijna veertig jaar vrijwel stil

⁷ ESB (2024) Niet de lonen maar de winsten verklaren relatief hoge inflatie in Nederland ⁸ DNB (2024) Najaarsraming, p. 10

⁸ CPB (2024) Op zoek naar de oorzaken van inflatie in Nederland.

⁹ AD (29 januari 2025) Van 21 naar 21,4 procent lijkt weinig, maar het is per jaar wel 288 euro per gezin. ¹¹ DNB (2024) Najaarsraming,

direct weer ingehaald door nieuwe prijsstijgingen. Bovendien kwam een groot deel van de steun terecht bij mensen die het niet nodig hadden, waardoor te weinig steun ging naar mensen die onze hulp het meest verdienen. Mensen kregen pas weer vertrouwen, toen ze zekerheid kregen dat ze de energierekening in de toekomst konden blijven betalen. Daar was wel een ongekennde ingreep in de energieprijzen voor nodig via het prijsplafond op energie.

Daaruit kunnen we twee lessen trekken. Ten eerste verliezen mensen het vertrouwen als de politiek een te afwachtende houding aanneemt. Het betekent dat politici hun verantwoordelijkheid niet mogen afschuiven op de Centrale Bank, of kunnen volstaan met de belofte van loonstijgingen in de toekomst. Ten tweede biedt tijdelijke inkomenssteun niet genoeg zekerheid, als mensen merken dat de politiek geen grip heeft op de prijzen van basisbehoeften. Hogere lonen zijn een belangrijk deel van de oplossing, maar niet genoeg om mensen weer vertrouwen te geven dat het dagelijks leven betaalbaar blijft.

Een nieuwe aanpak

Een nieuwe aanpak is dus nodig. GroenLinks-PvdA kiest voor een sociale aanpak voor om het dagelijks leven betaalbaar te houden en mensen meer vertrouwen te geven. Onze aanpak is gebaseerd op vier uitgangspunten:

- Werkenden verdienen bescherming. Werknemers hebben een loonachterstand opgelopen, omdat de prijzen een tijdlang harder zijn gestegen dan de lonen. De komende jaren lopen ze die achterstand niet zomaar in. Dat betekent dat politieke actie nodig is om de lonen te verhogen en inkomens te beschermen.
- We verkleinen tegenstellingen. Ook gepensioneerden en mensen zonder baan hebben koopkracht ingeleverd. GroenLinks-PvdA kiest ervoor om onze welvaart eerlijk te delen: werknemers, gepensioneerden en mensen die hun baan zijn verloren krijgen evenveel steun. Het vergroten van de tegenstellingen is nooit een oplossing en brengt ons land tot stilstand. Toch is dat precies wat de VVD doet, met hun voorstel om te bezuinigen op de portemonnee van mensen die hun baan zijn kwijtgeraakt.
- Basisbehoeften blijven betaalbaar. Mensen moeten erop kunnen vertrouwen dat ze basisbehoeften kunnen blijven betalen. We kijken dan primair naar wonen, energie, vervoer, kinderopvang, zorg en de boodschappen. Bovendien is het niet meer dan redelijk dat verhuurders en aandeelhouders ook hun winsten matigen, in tijden waarin werkenden ook de broekriem hebben moeten aanhalen.
- We delen onze welvaart eerlijk. Op dit moment dragen de sterkste schouders, de minste lasten. In Nederland dragen de meest vermogenden het minste bij aan de schatkist, doordat zij gebruik maken van speciale belastingkortingen.¹⁰ GroenLinks-PvdA kiest ervoor die scheefgroei te corrigeren en wil deze onnodige belastingkortingen afschaffen.

¹⁰ CPB (2022) Ongelijkheid en herverdeling

De agenda van rechts

Het kabinet vaart dusver een andere koers. De rechtse partijen kozen ervoor een beloofde loonsverhoging voor zorgmedewerkers en supermarktpersoneel terug te draaien, introduceerden extra belastingkortingen voor aandeelhouders van multinationals, en bezuinigen miljarden op onderwijs. Van de beloofde lastenverlichting profiteerden de rijkste Nederlanders het meest, waardoor mensen die het nodig hebben juist te weinig krijgen. Met deze koers vergroot het kabinet de tegenstellingen in het land, terwijl van de beloofde bestaanszekerheid weinig terecht komt.

Rechtse partijen kiezen er niet voor om mensen te beschermen, maar proberen de eigen ideologische agenda door te drukken. Voor elk probleem heeft rechts twee oplossingen: hard bezuinigen, en extra belastingkortingen voor mensen die het niet nodig hebben. Vaak durft rechts daar niet eens eerlijk over te zijn. Maar na al die jaren weten we wat ‘minder uitgeven’ daadwerkelijk betekent. Dan komt de rekening terecht bij verpleegkundigen die zich niet meer kunnen bijscholen, en bij patiënten die minder goede zorg krijgen.¹¹ Bij wetenschappers die hun baan kwijtraken, en bij leerlingen die nog maar vier dagen naar school gaan.¹²

Het campagne-document dat de VVD presenteerde gaat daarin geen verandering brengen. Daarin heeft de VVD heel veel woorden nodig om te verbergen dat ze geen oplossingen bieden om het dagelijks leven op korte termijn betaalbaar te houden. In plaats van mensen op te tillen, kiest de VVD er vooral voor om omlaag te trappen. De VVD wil honderden miljoenen extra bezuinigen op de portemonnee van mensen die geen werk (meer) hebben. De middenklasse moet zich maar beter voelen door het besef dat anderen het minder krijgen. Het is een beproefde strategie om mensen tegen elkaar uit te spelen, zodat de belastingvoordelen voor VVD-sponsors, die rijk werden met vastgoedbeleggingen en Private Equity, buiten beeld blijven.¹³

Een sociaal herstelplan voor de lange termijn

De aanpak die GroenLinks-PvdA dit voorjaar voorstelt is vooral gericht om de meest urgente problemen nu op te lossen. Op de lange termijn heeft onze samenleving een sociaal herstelplan nodig om mensen weer vertrouwen te geven, in zichzelf, in elkaar en in de toekomst. Daarvoor zijn forse investeringen nodig in bestaanszekerheid, woningbouw, sterke publieke voorzieningen, defensie en het versterken van onze economie in een onzekere wereld. Met dit herstelplan willen we werken aan een samenleving, die gebaseerd is op het besef dat we elkaar nodig hebben om vooruit te komen, en dat niemand vooruitgang aan zichzelf te danken heeft. GroenLinks-PvdA kiest voor een samenleving waarin we omzien naar elkaar, en elkaar vooruithelpen; een samenleving waarin het welzijn van ons allemaal belangrijker is dan de winst voor enkelen.

¹¹ NOS (13 december 2025) Minister Agema ‘heel erg bezorgd’ over bezuinigingen zorg

¹² RTV OOST & NOS (11 februari 2025) Universiteit Twente bezuinigt en ontslaat 46 medewerkers:

‘genadeloos’

¹³ Quote (2023) Marcel Boekhoorn, Robert van der Wallen en andere Quote 500-leden financiers VVD

GroenLinks-PvdA biedt een alternatief

In de samenleving neemt de ontevredenheid toe. Hoe verschillend we ook denken, over vrijwel één ding zijn we het allemaal eens: dit kabinet heeft nog nergens opgeleverd. Van de belofte om mensen meer bestaanszekerheid te bieden is weinig terecht gekomen. Dat zeggen zelfs de coalitiepartijen. Dit voorjaar is de laatste kans voor dit kabinet om die beloftes waar te maken.

GroenLinks-PvdA biedt daarom een alternatief. De komende maanden zal onze fractie eigen voorstellen in stemming brengen om een koerswijziging af te dwingen. De voorstellen die we hieronder noemen, zullen we uitwerken in moties, amendementen en initiatiefwetten. Het zou onverantwoord zijn als de coalitie goede ideeën afwijst enkel omdat ze van de oppositie komen. Daar zijn de problemen van mensen te groot voor. We zetten daarom de coalitie voor het blok: pak de problemen aan, of pak je biezen. Uiteraard zijn we bereid om mee te denken, maar de coalitie hoeft niet aan te kloppen voor deals over gedoogsteun aan miljardenbezuinigingen.

Ons kosten-noodplan:

Werknemers beschermen

- **Loongolf.** Nederlandse werknemers verdienen een loongolf, om de opgelopen loonachterstand in te lopen. De politiek kan die zelf in gang zetten. We wijzigen de wet, zodat een loongarantie verplicht wordt voor alle bedrijven die subsidie of overheidscontracten krijgen. Bedrijven kunnen daar alleen voor in aanmerking komen als zij hun werknemers tenminste 16 euro per uur betalen. Ook verhogen we het minimumloon, in vier stappen naar een leefbaar loon van 16 euro per uur. En we delen de welvaart eerlijk: de inkomens van gepensioneerden en mensen zonder baan stijgen mee. De koppeling met de AOW en bijstand blijft dus behouden. Samen met andere partijen zullen we ons verzetten tegen het VVD-plan om honderden miljoenen te bezuinigen op de inkomens van mensen die hun baan zijn kwijtgeraakt.

Betaalbare voorzieningen

- **Huurbevrozing.** Vorig jaar viel de hoogste huurstijging in decennia op de mat, terwijl huurders al moeite hadden met rondkomen. Ook komend jaar dreigt een huurexplosie. Huurders gaan in twee jaar tijd 100 euro extra per maand betalen. Het kabinet weigert daar iets aan te doen. Daarom heeft GroenLinks-PvdA een spoedwet ingediend om de huren te bevrozen. Ook zo kan de politiek bijdragen aan het beperken van de inflatie. Woningcorporaties krijgen extra financiële steun, zodat zij door kunnen gaan met nieuwbouw, verduurzaming en renovatie.
- **Betaalbare energierekening.** De energierekening drukt door de stijgende gasprijs zwaar op de portemonnee van burgers. De gasprijs kruipt steeds dichterbij het niveau van het

prijsplafond.¹⁴ Bij sommige leveranciers was de gasprijs de afgelopen tijd al hoger.¹⁵ Een handelsoorlog of nieuwe conflicten in het Midden-Oosten kunnen zorgen voor nog hogere prijzen. Daarom willen we het prijsplafond op energie opnieuw klaarzetten, zodat huishoudens zeker weten dat ze niet plotseling worden opgezadeld met een torenhoge energierekening. Ook stellen we voor dat het Noodfonds Energie structureel wordt gevuld, zodat we huishoudens kunnen helpen als zij de energierekening niet meer kunnen betalen.

- **Betaalbare kinderopvang.** Het kabinet koos ervoor om 250 miljoen euro te bezuinigen op de kinderopvangtoeslag. Bovendien blijven de prijzen stijgen. Werkende gezinnen kunnen wel 1.000 euro per jaar extra kwijt zijn aan kinderopvang.¹⁶ Daarom stellen we voor deze bezuinigingen terug te draaien en gezinnen te beschermen tegen hoge prijsstijgingen door de uurtarieven te reguleren. Daarvoor pleiten ook de onderwijswethouders uit de vier grote steden.¹⁷
- **Geen hogere btw op boodschappen.** Vorige maand lekte een plan uit om het hoge-btw te verhogen op producten als shampoo, tandpasta en wc-papier. Dat plan zou een gemiddeld gezin 288 euro per jaar kosten. Het kabinet houdt de optie open om het tarief op deze boodschappen te verhogen en binnen de coalitie wordt er nog steeds voor gepleit²⁰ Ook dat is onverstandig in tijden van stijgende prijzen. Daarom biedt GroenLinks-PvdA een alternatief, via het aanpakken van belastingontwijking.¹⁸ De boodschappen zijn in Nederland bovendien veel duurder dan de in ons omringende landen. We zullen voorstellen doen om dat aan te pakken.
- **Stabiele zorgpremie.** De komende jaren dreigt de zorgpremie door te stijgen naar 200 euro per maand. Het is niet langer houdbaar dat mensen ieder jaar opnieuw een groter deel van hun inkomen kwijt zijn aan zorgpremie. Op dit moment dragen huishoudens met een middeninkomen relatief het meeste bij volgens het CPB, terwijl topinkomens relatief minder bijdragen.¹⁹ GroenLinks-PvdA stelt voor om in 2026 de zorgpremie te bevriezen. Dat is een eerste stap op weg naar een nieuwe manier om de zorg te organiseren, waarbij we uitgaan van samenwerking in plaats van concurrentie, en een groter deel uit belastingen betalen en minder uit premies. Deze bevriazing geven we budgetneutraal vorm, door binnen het stelsel een groter deel te bekostigen via de werkgeversbijdrage (IAB) voor topinkomens.
- **Goedkoper vervoer.** Op 1 januari zijn de tarieven voor bus, tram en metro weer omhooggegaan. De trein is ruim 6 procent duurder geworden. En komend jaar krijgen reizigers weer een kostenstijging voor de kiezen. Daarom pleiten wij voor het bevriezen van

¹⁴ Martien Visser (1 februari 2025), via twitter

¹⁵ NOS (14 februari 2025) Gasprijs stijgt voorbij het prijsplafond van 2023

¹⁶ Telegraaf (23 januari 2025) Alarm om stijgende kosten kinderopvang: ouders straks tot duizend euro meer kwijt

¹⁷ Volkskrant (19 januari 2025) Opinie: bestrijd ongelijkheid en maximeer uurtarief in kinderopvang ²⁰ AD (20 februari 2025)

Verbazing bij andere partijen: NSC krijgt spijt van eigen motie en wil alsnog kijken naar btw-tarief van 21,4 procent

¹⁸ GroenLinks-PvdA (12 februari 2024) Kies voor huishoudens boven aandeelhouders (opinie in het AD)

¹⁹ CPB (2024) Inkomens- en risicosolidariteit in de zorgverzekeringwet

de tarieven van de kaartjes in het openbaar vervoer, met compensatie voor de vervoerders. Zo kunnen mensen een dagje bij familie op bezoek.

Eerlijk delen

Deze voorstellen zijn haalbaar en betaalbaar, als we een einde durven maken aan onnodige belastingvoordelen. GroenLinks-PvdA kiest ervoor dat de sterkste schouders, de zwaarste lasten dragen. Om de kans op politieke steun te vergroten, kijken we eerst naar voorstellen die op steun van coalitiepartijen kunnen rekenen. Onze plannen houden geen rekening met de gunstige economische cijfers die het CPB recent publiceerde. Maar ook die cijfers onderstrepen dat er ruimte is voor maatregelen om het dagelijks leven betaalbaar te houden.

Onze voorstellen:

- **Eerlijke bijdrage banken.** Meerdere banken presenteerden de afgelopen week recordwinsten, zoals bijvoorbeeld de Rabobank die maar liefst 5,2 miljard euro winst maakte. Dit komt met name door een 'gunstige renteomgeving'. In andere woorden: banken houden de rente op spaargeld van klanten laag en vragen relatief veel voor het afsluiten van een lening. Aangezien de rente op spaargeld maar niet wil stijgen verhogen we de bankenbelasting. Onder meer de PVV heeft ook aangegeven voorstander te zijn van deze maatregel. In 2022 was de VVD ook voorstander van verhoging van de bankenbelasting. Dit levert 500 miljoen euro per jaar op.
- **Aanpak belastingontwijking.** We stellen twee maatregelen voor om belastingontwijking tegen te gaan, die zelfs de VVD moet kunnen steunen. De eerste maatregel is een voorstel uit het VVD-verkiezingsprogramma, dat het kabinet niet heeft overgenomen. Het gaat om het beperken van de verliesverrekening in de vennootschapsbelasting, zodat multinationals niet langer kunstmatig hun winst kunnen verlagen. Dat levert 800 miljoen euro op. De tweede maatregel is eerder ingevoerd met instemming van de VVD. Het gaat om het beperken van de renteaftrek in de vennootschapsbelasting. Dat levert 400 miljoen euro op. In totaal levert deze aanpak van belastingontwijking 1,2 miljard euro per jaar op.
- **Tegengaan grondspeculatie.** Er wordt veel geld verdiend met het handelen in grond. Het is nu aantrekkelijk om grote stukken grond in bezit te houden en te wachten op waardeestijging. We introduceren een speculatieheffing voor percelen met een waarde boven de 1 miljoen euro waardoor het aantrekkelijk wordt grond te verkopen en in te zetten voor woningbouw. Dit levert 1 miljard euro per jaar op. Die middelen kunnen we deels inzetten voor steun aan woningcorporaties, zodat zij kunnen blijven investeren in woningbouw, verduurzaming en renovatie.
- **Aanpak oneerlijke belastingkortingen.** De laatste jaren zijn er meerdere fiscale cadeaus uitgedeeld aan groepen die het niet nodig hebben. We hebben het dan over de belastingkorting voor directeuren-grotoaandeelhouders en een belastingkorting voor

bedrijven die hun eigen aandelen inkopen. Dit draaien we terug waardoor er 1 miljard euro per jaar beschikbaar is voor het kosten noodplan.

- **Belasten overwinsten.** Er wordt nog steeds veel geld verdient door grote multinationals. Een goed voorbeeld zijn producenten van levensmiddelen die door middel van steeds hogere prijzen de boodschappen onbetaalbaar maken. We laten ze meebetalen aan het kosten noodplan door de winstbelasting op grote winsten met 1 miljard euro te verhogen.

Financiële onderbouwing

Uitgaven	(Miljard euro)	Dekking	(Miljard euro)
Loongolf	2	Hogere bankenbelasting	0,5
Betaalbare woningen	0,8	Tegengaan grondspectulatie	1
Goedkoper vervoer	0,3	Aanpak belastingontwijking	1,2
Betaalbare kinderopvang	0,25	Aanpak oneerlijke belastingkortingen	1
Betaalbare boodschappen	1,3	Belasten overwinsten	1
Stabiele zorgpremie (budgetneutraal)	0		
<i>Totaal</i>	<i>4,7</i>	<i>Totaal</i>	<i>4,7</i>